

Studia i Materiały. Miscellanea Oeconomicae
Rok 21, Nr 1/2017, tom I
Wydział Prawa, Administracji i Zarządzania
Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach

Efektywność i bezpieczeństwo gospodarowania

Janusz Myszczyzyn¹

OCENA FUNKCJONOWANIA SYSTEMU ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO (EMAS) NA PRZYKŁADZIE WYBRANYCH ORGANIZACJI SEKTORA PUBLICZNEGO

Streszczenie: System zarządzania środowiskowego EMAS może w przyszłości odegrać ważną rolę w ciągłym doskonaleniu aspektów środowiskowych organizacji i promowaniu zrównoważonego rozwoju. I choć w unijnym rejestrze EMAS zarejestrowanych jest około 3,7 tys. organizacji, to zaledwie 72 z Polski, w tym niemal 40% z sektora publicznego. Autor próbuje ocenić jakie korzyści wynikają z implementacji systemu dla samej organizacji sektora publicznego, jej otoczenia, ale także bariery i słabości systemu, które sprawiają, że w Polsce jest tak mało wdrożeń. W tym celu posłużono się wynikami badań własnych przeprowadzonych w 2016 r. wśród pełnomocników systemu zarządzania jakością m.in. organizacji sektora publicznego w Polsce.

Słowa kluczowe: system ekozarządzania i audytu (EMAS), rozwój zrównoważony, ochrona środowiska, sektor publiczny

Wstęp

Potrzeba ochrony środowiska naturalnego jest nieodzownym elementem współczesnego rozwoju gospodarczego świata. Obserwujemy coraz więcej inicjatyw międzynarodowych, globalnych, w tym pod auspicjami ONZ, których celem jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju. W sferę ochrony środowiska włączają się nie tylko kraje wysokorozwinięte, ale również kraje rozwijające się. Przykładem może być Konferencja w Paryżu w 2015 r., w której społeczność międzynarodowa podjęła kroki w sprawie ograniczenia emisji CO₂.

¹ Dr Janusz Myszczyzyn, Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie.

Istotnym elementem współczesnych polityk ekonomicznych stało się zachowanie równowagi pomiędzy wzrostem gospodarczym, a koniecznością ochrony środowiska i zachowania nieodnawialnych zasobów przyrody dla przyszłych pokoleń. Dla przykładu w traktacie Wspólnot europejskich, w artykule 3. założono: *Unia ustanawia rynek wewnętrzny. Działa na rzecz trwałego rozwoju Europy, którego podstawą jest zrównoważony wzrost gospodarczy oraz stabilność cen, społeczna gospodarka rynkowa o wysokiej konkurencyjności zmierzająca do pełnego zatrudnienia i postępu społecznego oraz wysoki poziom ochrony i poprawy jakości środowiska*².

Chcąc osiągnąć tak ambitne cele Parlament i Rada Unii Europejskiej już w 1993 r. przyjęły pierwsze Rozporządzenie w sprawie EMAS (ang. Eco-Management and Audit Scheme) dopuszczające dobrowolny udział organizacji w systemie ekzarządzania i audytu³. Po zmianach w Rozporządzeniu z 2001 r. do systemu mogą przystępować także organizacje pozaprzemysłowe, stąd też zainteresowanie autora dotyczące organizacji sektora publicznego⁴.

Autor porusza sferę ochrony środowiska z perspektywy implementacji systemu EMAS przez organizacje sektora publicznego w Polsce.

Z pewnością system EMAS ma szansę odegrać ważną rolę w promowaniu aspektów zrównoważonego rozwoju w naszym kraju.

Przygotowując artykuł autor założył następujące cele:

- analiza statystyk dotyczących wdrożeń systemu EMAS w organizacjach sektora publicznego;
- ukazanie, że jednostki sektora publicznego też mogą wywierać istotny wpływ na ochronę środowiska i zasobów naturalnych i oddziaływanie na organizacje sektora prywatnego i promowanie zrównoważonego rozwoju;
- przedstawienie głównych korzyści, a także barier, które towarzyszą wdrażaniu systemu EMAS przez organizacje sektora publicznego w Polsce.

² Traktat o Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana), Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, 2012/C, 326/01 z 26.10.2012 r.

³ Council Regulation (EEC) No 1836/93 of 29 June 1993 allowing voluntary participation by companies in the industrial sector in a Community eco-management and audit scheme (Dz.U. L 168 z 10.7.1993 r.); J. Myszczyżyn, *Rola wspólnotowego systemu Ekzarządzania i Audytu (EMAS) w promowaniu zrównoważonego rozwoju w Polsce*, [w:] Acta Scientiarum Polonorum, Oeconomia, 8 (4) 2009, s. 127-138; J. Myszczyżyn, *Polskie doświadczenia w implementacji wspólnotowego systemu ekzarządzania i audytu w świetle najnowszego rozporządzenia EMAS III*, [w:] Ochrona Środowiska i Zasobów Naturalnych, 44/2010, 2010, s. 44-50; J. Myszczyżyn, *Próba oceny korzyści i barier związanych z implementacją Wspólnotowego Systemu Ekzarządzania i Audytu (EMAS)*, „Folia Pomeranae Universitatis Technologiae Stetinensis, Oeconomica” 277 (58), 2010, s. 57-69; J. Myszczyżyn, *Eco-management and audit scheme (EMAS) as an important element of the sustainable development policy on the example of public sector organizations*, „Environmental Protection And Natural Resources”, vol. 28 no 1(71), 2017, s. 20-24.

⁴ Rozporządzenie (WE) nr 761/2001 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 marca 2001 r. dopuszczające dobrowolny udział organizacji w systemie zarządzania środowiskiem i audytu środowiskowego we Wspólnocie (EMAS), Dz.U. L 114 z 24.04.2001 r.

Metoda badań

W realizacji założonych celów badawczych autor posłużył się:

- a) materiałami wtórnymi, wśród których znalazły się: statystyki dostępne w Unijnym rejestrze EMAS, rejestr prowadzony przez Generalną Dyрекcyję Ochrony Środowiska, deklaracje środowiskowe, zarejestrowanych w EMAS organizacji i obiektów,
- b) materiały pierwotne – wyniki badań własnych przeprowadzonych przez autora wśród organizacji zarejestrowanych w EMAS. Badania ankietowe zostały przeprowadzone w okresie maj-listopad 2016 r., a dla potrzeb niniejszego opracowania analizowano 18 organizacji zakwalifikowanych do sektora publicznego.

Dyskusja wyników

Udział w systemie EMAS jest dobrowolny i dostępny dla wszelkiego rodzaju organizacji. Rozporządzenie EMAS z 2001 r. wprowadziło nowy element, który zwiększa atrakcyjność rejestracji w systemie – logo EMAS. Z wcześniejszych trzech wzorców logo, zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (We) Nr 1221/2009 z dnia 25 listopada 2009 r. obowiązuje jedno logo EMAS (rys. 1). Każda organizacja, która wdrożyła system EMAS otrzymuje numer, który jest ujawniany w polu Reg. No.

Rysunek 1. Logo systemu EMAS

Źródło: Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (We) Nr 1221/2009 z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie dobrowolnego udziału organizacji w systemie ekzarządzania i audytu we Wspólnocie (EMAS), uchylające rozporządzenie (WE) nr 761/2001 oraz decyzje Komisji 2001/681/WE i 2006/193/WE.

Zakłada się, że EMAS należy udostępnić wszystkim organizacjom we Wspólnocie i poza nią, których działalność ma wpływ na środowisko. System ekzarządzania i audytu EMAS powinien dostarczyć tym organizacjom środków

do zarządzania tym wpływem i poprawy ogólnych efektów ich działalności środowiskowej⁵.

W odniesieniu do międzynarodowego systemu zarządzania środowiskowego ISO 14001, system EMAS dodaje cztery elementy:

- stałą poprawę działalności prośrodowiskowej poprzez konieczność odnowienia rejestracji, aktualizacji deklaracji środowiskowej i ciągłego wytyczania nowych celów środowiskowych;
- zgodność z prawodawstwem dotyczącym ochrony środowiska gwarantowaną przez udział w systemie organów administracji;
- powszechny dostęp opinii publicznej poprzez jawne publikacje deklaracji środowiskowych, raportów środowiskowych;
- większe zaangażowanie pracowników i zarządów organizacji.

Zatem EMAS jest systemem zarządzania środowiskowego dużo bardziej wymagającym od organizacji niż wynika to z powyższej normy ISO.

W Polsce obecnie obowiązuje Ustawa z dnia 15 lipca 2011 r. w o krajowym systemie ekzarządzania i audytu (EMAS)⁶. Zakłada ona m.in., że wysokość opłaty rejestracyjnej (wpis do rejestru EAMS) nie może być wyższa niż 3000 zł, a stawka opłaty rejestracyjnej wynosi 1000 zł⁷.

Wysokość opłaty określona została w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 23 marca 2012 r. w sprawie współczynników różnicujących wysokość opłaty rejestracyjnej za wpis do rejestru organizacji zarejestrowanych w krajowym systemie ekzarządzania i audytu (EMAS)⁸. Opłata jest uzależniona m.in. od liczby zatrudnionych pracowników, ale także od rodzaju prowadzonej działalności. Dla przykładu najniższa opłata rejestracyjna dotyczy organizacji będącej organizacją pozarządową, placówką oświatowo-wychowawczą, albo jednostką sektora finansów publicznych i wynosi symbolicznie – 0,005 stawki opłaty rejestracyjnej.

Organizacje chcące uzyskać rejestrację w systemie EMAS muszą m.in. przeprowadzić przegląd środowiskowy, wdrożyć efektywny system zarządzania środowiskowego, przeprowadzić wewnętrzny audyt środowiskowy, przygotować deklarację środowiskową opisującą system zarządzania środowiskowego oraz efekty działalności środowiskowej⁹.

⁵ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 1221/2009 z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie dobrowolnego udziału organizacji w systemie ekzarządzania i audytu we Wspólnocie (EMAS), Dz.U. L 342 z 22.12.2009 r.

⁶ Ustawa z dnia 15 lipca 2011 r. o krajowym systemie ekzarządzania i audytu (EMAS), Dz.U. 2011 nr 178 poz. 1060.

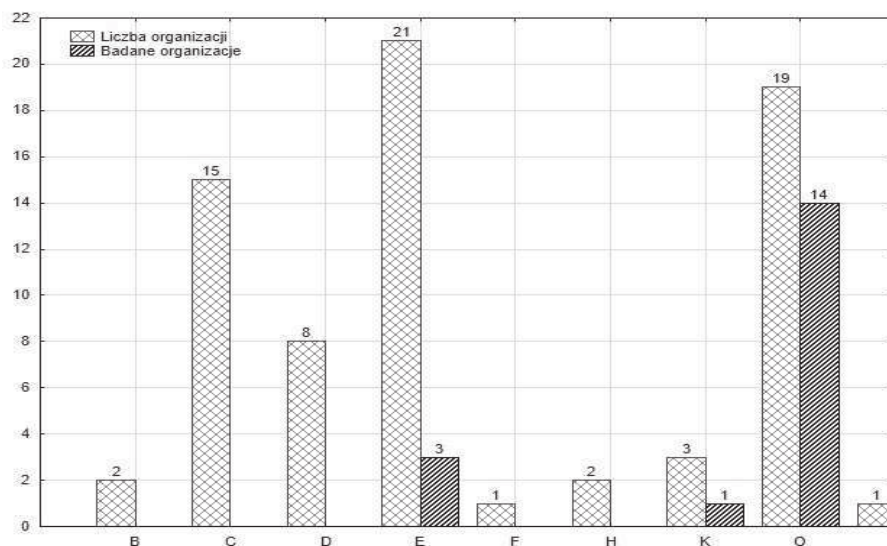
⁷ Art. 7. p. 1 i 3 Ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o krajowym systemie ekzarządzania i audytu (EMAS), Dz.U. 2011 nr 178 poz. 1060

⁸ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 marca 2012 r. w sprawie współczynników różnicujących wysokość opłaty rejestracyjnej za wpis do rejestru organizacji zarejestrowanych w krajowym systemie ekzarządzania i audytu (EMAS), Dz.U. 2012 nr 0 poz. 341.

⁹ Art. 7. p. 1 i 3 Ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o krajowym systemie ekzarządzania i audytu (EMAS), Dz.U. 2011 nr 178 poz. 1060.

Wracając do statystyk: w unijnym rejestrze EMAS na dzień 16.10.2016 r. zarejestrowano 3687 organizacji, w tym 11184 obiektów¹⁰. W Polsce system zarejestrowało 72 organizacji i 358 obiektów (odpowiednio 1,95% i 3,2% ogółu rejestracji). Jest to wyraźny postęp w stosunku do 17 organizacji zarejestrowanych do końca kwietnia 2009 r., ale ciągle dzieli nas przepaść w liczbie rejestracji do Niemiec, Włoch, Hiszpanii¹¹.

W naszym kraju na 1 mln mieszkańców przypada zaledwie 1,9 organizacji zarejestrowanych w EMAS, co w stosunku do liderów w implementacji systemu jest ciągle niewielką (symboliczną liczbą), ale wobec 0,4 organizacji na jeden milion mieszkańców w 2010 r. odnotowaliśmy niemal czterokrotny wzrost¹². Zestawienie organizacji działających w Polsce i zarejestrowanych w EMAS (a także organizacji sektora publicznego badanych przez autora) według działów gospodarki narodowej zobrazowano poniżej (rys. 2.).

Rysunek 2. Liczba organizacji zarejestrowanych w systemie EMAS w Polsce – według działów gospodarki narodowej (stan na 10.11.2016 r.) na tle organizacji badanych przez autora.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: www.emas.gov.pl, <http://ec.europa.eu/environment/emas/register/reports/reports.do>, badań własnych.

¹⁰ Official statistics of the European EMAS Helpdesk – Organizations and sites with EMAS registration (13.10.2016), <http://ec.europa.eu/environment/emas/register>.

¹¹ J. Myszczyński, *Próba oceny korzyści i barier związanych z implementacją Wspólnotowego Systemu Ekozarządzania i Audytu (EMAS)*, „Folia Pomeranae Universitatis Technologiae Stetinensis, Oeconomica” 277 (58), 2010, s. 62.

¹² Sustainable development in the European Union 2015, 2015 monitoring report of the EU Sustainable Development Strategy, Eurostat, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 105.

Dominują organizacje z działu E (działalność związana z rekultywacją i pozostała działalność usługowa związana z gospodarką odpadami – 21 organizacji), działu O (administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne – 19 organizacji) oraz z działu C (przetwórstwo przemysłowe – 15 organizacji).

W systemie nie zarejestrowano organizacji z działów: rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo (A), handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi (G), edukacja (P). Badane przez autora organizacje sektora publicznego reprezentowały działy: O (14 organizacji), E (3 organizacje), K (1 organizacja).

Wymieniając główne cele środowiskowe określone w deklaracjach środowiskowych organizacje sektora publicznego uwzględniały m.in. misję społeczną. Misja ta jest szczególnie ważna w perspektywie promowania praktyk w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych, zachęcania do tworzenia i promocji efektywnego partnerstwa publicznego, publiczno-prywatnego i partnerstwa z udziałem społeczeństwa obywatelskiego, budowane na doświadczeniu i strategiach pozyskiwania zasobów w ramach partnerstwa¹³.

Badane organizacje sektora publicznego, nie należąc do sektora produkcyjnego zarejestrowane w EMAS, koncentrowały się m.in. na:

- racjonalnym korzystaniu z zasobów wody, energii elektrycznej, energii cieplnej, prowadzeniem gospodarki wodno-ściekowej, zmniejszeniu użycia papieru, etc.;
- ochronie powietrza, ochronie przed hałasem;
- wspieraniu systemu selektywnej zbiórki odpadów (w tym odpadów biodegradowalnych);
- ochronie środowiska pracy;
- zapewnieniu skutecznej i stabilnej ochrony rezerwatów, zabytków przyrody;
- promocji i dofinansowań w zakresie instalacji proekologicznych źródeł ciepła;
- zapobieganiu zagrożeniom w środowisku wynikającym z działalności podmiotów korzystających ze środowiska;
- wywieraniu wpływu na społeczeństwo, dotyczące konieczności ochrony zagrożonych gatunków zwierząt, roślin;
- kształtowaniu odpowiednich postaw pracowników zmierzających do ograniczenia zużycia energii elektrycznej, wody, papieru;
- zapewnieniu społeczeństwu dostępu do informacji o środowisku;
- ciągłej poprawie działalności środowiskowej.

Ważnym celem jest aktywne uczestnictwo pracowników sektora publicznego w realizacji poszczególnych zadań dotyczących ochrony środowiska. Przejawia się to poprzez uczestnictwo w szkoleniach, certyfikacjach, przygotowaniu deklaracji środowiskowych, bieżącym funkcjonowaniu organizacji, a także polepszeniu warunków pracy (np. poprzez zmniejszenie czynników uciążliwych np. natężenia hałasu).

¹³ Rezolucja ONZ z dnia 25.09.2015 nr 70/1. Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030, 70. sesja Pkt. 15 i 116 programu obrad A/RES/70/1.

Wśród badanych organizacji sektora publicznego głównymi korzyściami wskazywanymi przez pełnomocników systemu zarządzania środowiskowego z wprowadzenia EMAS były:

- poprawa wizerunku organizacji (18 odpowiedzi);
- wzrost świadomości konieczności działań w sferze ochrony środowiska (15 odpowiedzi);
- ciągłe doskonalenie, a tym samym wpływ na zrównoważony rozwój kraju i świata (14 odpowiedzi);
- inne, w tym: wzrost świadomości wśród pracowników jaki mogą wywierać wpływ na ochronę środowiska, minimalizacja zużycia zasobów m.in. papieru (drukowanie, kserowanie), wody, energii elektrycznej i ciepłej itd., oddziaływanie na inne organizacje, w tym dostawców, klientów (w tym petentów).

Ankietowani pracownicy sektora publicznego nie dostrzegali bezpośrednich korzyści ekonomicznych i finansowych z wprowadzenia EMAS, polepszenia warunków pracy zatrudnionych osób, wzrostu konkurencyjności.

Respondenci wskazywali, że mimo wymiernych korzyści system EMAS ma też słabe strony, do których zaliczono:

- konieczność wyznaczania, dokumentowania i weryfikacji kolejnych celów środowiskowych, oznacza to ponoszenie dodatkowych kosztów, a w przypadku dużych organizacji cele środowiskowe mogą być trudne w realizacji;
- konieczność przygotowania i przeprowadzenia regularnych raportów środowiskowych, które wymagają zaangażowania załogi i zarządów i które to działania mogą kolidować z bieżącą działalnością organizacji;
- wyznaczanie kolejnych celów środowiskowych, co w przypadku organizacji sektora publicznego, przy braku szeroko zakrojonej polityki proekologicznej państwa może być sporym wyzwaniem;
- brak wymiernych korzyści w postaci choćby ograniczenia dodatkowych inspekcji dotyczących ochrony środowiska ze strony jednostek administracji państwowej;
- brak ułatwień w zakresie dotacji na bezpośrednie inwestycje w sferze ochrony środowiska;
- brak ulg podatkowych i innych korzyści np. w postępowaniach przetargowych, aplikacji o środki unijne;
- słaba promocja logo EMAS, w wielu przypadkach nieznanego przez inne organizacje, a tym bardziej przez obywateli.

Respondenci pytani o główne przyczyny implementacji systemu EMAS w swoich organizacjach wskazywali:

- konieczność ciągłego polepszania swojej działalności środowiskowej, w tym również osiągnięcie kolejnego etapu w tej sferze, gdyż posiadały wcześniej system ISO 14001;
- wzrost prestiżu organizacji, w tym promocja ochrony środowiska w otoczeniu zewnętrznym;
- wzrost zaangażowania załogi w osiąganiu celów środowiskowych;
- propagowanie idei zielonego zarządzania urzędem;

- polecenie organu nadrzędnego.

Wobec powyższych analiz autor pozytywnie konstatuje, że implementacja systemów zarządzania środowiskowego, w tym systemu EMAS zwiększa świadomość organizacji, instytucji ich kierownictwa i pracowników, a także społeczeństwa co do konieczności dbałości o środowisko naturalne przyczyniając się do popularyzacji i realizacji idei zrównoważonego rozwoju.

Mimo błędnego przekonania wielu obywateli, a także pracowników implementacja systemu EMAS w organizacjach sektora publicznego jest dowodem, że w proces zrównoważonego rozwoju muszą kompleksowo włączać się nie tylko firmy sektora prywatnego. Każda organizacja oddziałuje na nasze środowisko, stąd w proces jego ochrony powinna się włączyć jak największa ich liczba.

Wnioski

Człowiek wraz z jego gospodarczą działalnością ingeruje w naturalne środowisko i stanowi nieustanne zagrożenie dla otaczających go roślin, zwierząt i mikroorganizmów, atmosfery. Tym samym pogarsza własne środowisko życia.

Dążenie do zapewnienia trwałego rozwoju gospodarczego oraz uniknięcie zawirowań i kryzysów ekonomicznych jest jednym z ważniejszych wyzwań współczesnego świata. Niemniej na obecnym etapie rozwoju cywilizacyjnego takie podejście jest niewystarczające.

W przyjętej w dniu 17 czerwca 2010 roku przez Radę Europejską Strategii Europa 2020 na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia przyjęto trzy wzajemnie wzmacniające się priorytety:

- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną¹⁴.

Jest wymowne, że zrównoważony rozwój musi być elementem prowadzenia współczesnych polityk ekonomicznych poszczególnych państw i obszarów gospodarczych, w tym UE. Gospodarowanie człowieka związane z koniecznością osiągnięcia celów środowiskowych wymaga poniesienia dodatkowych kosztów (oprócz rejestracji i certyfikacji), które mogą być wysokie i które mogą zniechęcać zarządy firm prywatnych jak i decydentów w organizacjach sektora publicznego. Założenie systemu EMAS o ciągłym doskonaleniu i weryfikacji zakładanych celów i wyznaczanie kolejnych celów mogą być sporym wyzwaniem dla już zarejestrowanych organizacji i przeszkodą dla potencjalnie zainteresowanych. Z kolei umiejętne i racjonalne określenie celów środowiskowych umożliwia ich stopniowe osiągnięcie w przyszłości, a tym samym wcześniejszego zaplanowania działań, w tym inwestycji.

¹⁴ Komunikat Komisji Europejskiej, Europa 2020 Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu (http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_PL_ACT_part1_v1.pdf).

Jak podaje wielu autorów implementacja EMAS wpływ na uzyskiwane korzyści wewnętrzne jak i zewnętrzne, w tym wpływ na dostawców, odbiorców¹⁵. Niemniej koszty inwestycji w sferze ochrony środowiska mogą niejednokrotnie przewyższać krótkookresowe przychody, natomiast długookresowe korzyści finansowe, w tym środowiskowe mogą być znaczne.

Wobec powyższego w ocenie autora implementacja systemu zarządzania środowiskowego EMAS jest szansą na realizację założeń zrównoważonego rozwoju. Ciągłe doskonalenie działalności środowiskowej, wyznaczanie kolejnych celów jest jego wyraźną zaletą, choć też poważnym wyzwaniem dla zarejestrowanych organizacji, w tym sektora publicznego.

Z perspektywy ostatnich kilku lat należy pozytywnie ocenić zaangażowanie i uczestnictwo w systemie kluczowych organizacji odpowiedzialnych za kreowanie i realizowanie polityki ochrony środowiska jak Ministerstwo Środowiska, Regionalne Dyrekcje Ochrony Środowiska, jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorstwa komunalne. Zaangażowanie ww. instytucji jest sygnałem, dla innych organizacji publicznych, aby zmieniać świadomość pracowników i społeczeństwa, że każda organizacja niezależnie od formy własności może wpływać na zachowania proekologiczne.

Najlepszym przykładem pozytywnego oddziaływania na społeczeństwo może być implementacja systemu EMAS w 2001 r. przez miasto Varese w Liguria we Włoszech. Miasto osiągnęło wiele efektów środowiskowych wprowadzając proekologiczną politykę, m.in.: wzrost odsetka segregacji śmieci, ograniczenie emisji CO₂ (montaż solarów, farmy wiatrowe), rezygnację z użycia chloru przy uzdatnianiu wody, wzrost liczby ekologicznych gospodarstw¹⁶.

Jest to dowód, że organizacje sektora publicznego mogą w przyszłości pozytywnie wpłynąć na większy udział sektora MŚP, rolników i otoczenia gospodarki żywnościowej, leśnictwo, a nade wszystko sektor oświaty i edukacji.

Nadal nieodzowna pozostaje kwestia edukacji społeczeństwa, poprzez przygotowanie programów nauczania, środki masowego przekazu, Internet, i aktywne uczestnictwo szkół, uczelni, instytucji publicznych w promowaniu zachowań proekologicznych. Równie istotne staje się powszechnie użycie odpowiednich narzędzi dla oceny aspektów środowiskowych w ramach idei zrównoważonego rozwoju¹⁷.

¹⁵ H. Ruth, *Environmental management systems and the smaller enterprise*, [w:] "Journal of Cleaner Production" 2004/12, 2004, s. 561-569; G. White, M. Lomax, *Environmental Management Systems: costs, benefits and an activity theory approach to understanding their knowledge-generating capabilities*, „The Environmentalist”, 2010/100, 2010, s. 12-16.

¹⁶ Best practice 100% sustainable Varese Liguria, EMAS Newsletter, No 2/Maj 2006 (<https://oldsite.iema.net/system/files/emas20newsletter20200620issue20220-20beyond20320years.pdf>), (dostęp: 10.07.2016).

¹⁷ V. Gecevska, V. Donev, R. Polenakovik, *A review of environmental tools towards sustainable development*, "Annals of Faculty Engineering Hunedoara – International Journal of Engineering", Tome XIV, 1 Fascicule [February], 2016.

Bibliografia

- Best practice 100% sustainable Varese Ligure, EMAS Newsletter, No 2/Maj 2006 (<https://oldsite.iema.net/system/files/emas20newsletter20200620issue20220-20beyond20320years.pdf>).
- Gecevska V., Donev V., Polenakovik R., *A review of environmental tools towards sustainable development*, „Annals of Faculty Engineering Hunedoara – International Journal of Engineering”, Tome XIV, 1 Fascicule [February], 2016.
- Hillary R., *Environmental management systems and the smaller enterprise*. „Journal of Cleaner Production”, 2004/12, 2004.
- Komunikat Komisji Europejskiej, Europa 2020 Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu (http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_PL_ACT_part1_v1.pdf).
- Myszczyszyn J., *Rola wspólnotowego systemu Ekozarządzania i Audytu (EMAS) w promowaniu zrównoważonego rozwoju w Polsce*, „Acta Scientiarum Polonorum, Oeconomia”, 8 (4), 2009.
- Myszczyszyn J., *Polskie doświadczenia w implementacji wspólnotowego systemu ekozarządzania i audytu w świetle najnowszego rozporządzenia EMAS III*, „Ochrona Środowiska i Zasobów Naturalnych”, 44/2010, 2010.
- Myszczyszyn J., *Próba oceny korzyści i barier związanych z implementacją Wspólnotowego Systemu Ekozarządzania i Audytu (EMAS)*, „Folia Pomeranae Universitatis Technologiae Stetinensis, Oeconomica” 277 (58), 2010.
- Myszczyszyn J., *Eco-management and audit scheme (EMAS) as an important element of the sustainable development policy on the example of public sector organizations*, “Environmental Protection And Natural Resources”, vol. 28 no 1(71), 2017.
- Official statistics of the European EMAS Helpdesk – Organisations and sites with EMAS registration (13.10.2016), <http://ec.europa.eu/environment/emas/register>.
- Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030* (dostęp: https://www.mos.gov.pl/fileadmin/user_upload/mos/srodowisko/miedzynarodowe_aspekty_zrownowazonego_rozwoju/Polska_wersja_jezykowa_dokumentu_Przekszaltamy_nasz_swiat_Agenda_na_rzecz_zrownowazonego_rozwoju_2030.pdf).
- Rozporządzenie (WE) nr 761/2001 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 marca 2001 r. dopuszczające dobrowolny udział organizacji w systemie zarządzania środowiskiem i audytu środowiskowego we Wspólnocie (EMAS), Dz.U. L 114 z 24.04.2001 r.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 1221/2009 z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie dobrowolnego udziału organizacji w systemie ekozarządzania i audytu we Wspólnocie (EMAS), Dz.U. L 342 z 22.12.2009 r.
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 lutego 2012 r. w sprawie wzoru wniosku o rejestrację organizacji w rejestrze EMAS, Dz.U. 2012 nr 0 poz. 166.
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 marca 2012 r. w sprawie współczynników różnicujących wysokość opłaty rejestracyjnej za wpis do rejestru organizacji zarejestrowanych w krajowym systemie ekozarządzania i audytu (EMAS), Dz.U. 2012 nr 0 poz. 341.
- Sustainable development in the European Union 2015, 2015 monitoring report of the EU Sustainable Development Strategy, Eurostat, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 105.
- Traktat o Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana), Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, 2012/C, 326/01 z 26.10.2012.

- Ustawa z dnia 15 lipca 2011 r. o krajowym systemie ek zarządzania i audytu (EMAS), Dz.U. 2011 nr 178 poz. 1060.
- White G., Lomax M., Parry G., *The implementation of an environmental management system in the not-for-profit sector*, „An International Journal”, 21 (4), 2014.
- White G., Lomax M., *Environmental Management Systems: costs, benefits and an activity theory approach to understanding their knowledge-generating capabilities*, „The Environmentalist”, 100, 2010.
- Council Regulation (EEC) No 1836/93 of 29 June 1993 allowing voluntary participation by companies in the industrial sector in a Community eco-management and audit scheme, Dz.U. L 168 z 10.7.1993 r.
- Rezolucja ONZ z dnia 25.09.2015 nr 70/1. Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030, 70. sesja Pkt 15 i 116 programu obrad A/RES/70/1.

Abstract

Assessment of the functioning of Environmental Management System (EMAS) on the example of the selected organizations of the public sector

System EMAS can play an important role in the campaign for the sustainable development. In the registry EMAS is inscribed only 72 from Poland, including nearly 40% from the public sector. Sustainable development policy aims to achieve a continuous improvement in citizens' quality of life and wellbeing. Also organizations of the public sector must join in the process of the protection. The author assesses the benefits from the implementation of the system for the organization of the public sector, but also the barriers and weaknesses of the system, that make that system in Poland is not popular. The author conducted his own research, in 2016. among public sector organizations in Poland.

Keywords: Eco-Management and Audit Scheme (EMAS), sustainable development, environmental protection, public sector